

Пам'яті Лариси Яківни Партики (1932–2022) In memory of Larysa Ya. Partyka (1932–2022)

21 березня 2022 року, на 91-му році життя, відійшла у вічність знавець флори мохоподібних України, кандидат біологічних наук, старший науковий співробітник Інституту ботаніки ім. М.Г. Холодного НАН України Лариса Яківна Партика.

Народилася Л.Я. Партика 22 січня 1932 р. у селі Завалійки Волочиського району Хмельницької області в родині вчителя. Після закінчення середньої школи з 1951 до 1956 рр. навчалася на біолого-грунтознавчому факультеті Київського державного університету ім. Т.Г. Шевченка. Спеціалізувалася на кафедрі нижчих рослин, яку очолював академік АН УРСР Д.К. Зеров, та викладали відомі вчені – А.М. Окснер та О.В. Топачевський. По закінченню вишу Лариса Яківна працювала три роки садівником в Одеському міському тресті зеленого будівництва.

В 1959 році вона переїхала до Києва і все подальше її трудове життя було пов'язане з Інститутом ботаніки ім. М.Г. Холодного нашої Академії.

Спочатку вона працювала старшим лаборантом відділу нижчих рослин, потім навчалась в аспірантурі цього відділу під керівництвом Д.К. Зерова. У 1966 р. захистила кандидатську дисертацію на тему "Бріофлора головної гряди Кримських гір". Впродовж 1965–1982 рр. працювала молодшим науковим співробітником відділів нижчих рослин, мікології і ліхенології, мікології і бріології, а з 1982 до 1989 р. – старшим науковим співробітником відділу мікології і бріології та лабораторії ліхенології і бріології Інституту ботаніки ім. М.Г. Холодного АН УРСР. Восени 1989 р. Лариса Яківна вийшла на пенсію, але з перервами, до 2010 р., працювала на різних посадах в Інституті, визначаючи колекції мохів попередніх років, готувала до друку статті та монографії.

Л.Я. Партика – автор і співавтор близько 90 наукових публікацій. Найбільшу увагу вона приділяла дослідженню бріофлори гірських регіонів країни – Криму та Українських Карпат.

Лариса Яківна розпочала дослідження мохоподібних Криму ще навчаючись в аспірантурі (1962–1965). Потім повернулася до цієї роботи, виконуючи протягом 1983–1987 рр. тему "Бріофлора Криму та її аналіз". За отриманими результатами були підготовлені серія статей та монографія "Бріофлора Криму" (Партика, 2005). В останній своїй праці Лариса Яківна склала конспект бріофлори Криму, який включає 312 видів, з них 75 наведено вперше для Криму, в т. ч. 9 – для України, один вид, *Anoetangium handelii* Schiffn., виявився новим для всієї Європи. В окремих статтях наведені нові та рідкісні для півострова таксони, обговорюється питання походження бріофлори Криму, зокрема її зв'язок із кавказькою флорою мохів, охарактеризовані мохоподібні заповідних об'єктів: Кримського заповідника, Карадазького, "Мис Март'ян", Ялтинського та інших.

За результатами вивчення бріофлори Карпат (1966–1971), що провадилося спільно із Д.К. Зеровим, була опублікована монографія "Мохоподібні Українських Карпат" (Зеров, Партика, 1975). Це була перша в Україні праця, присвячена всебічному дослідженню всіх груп мохоподібних певного регіону. У ній наведено історію вивчення мохоподібних цієї території, встановлено видовий склад бріофітів (653 види), подано їхню еколого-ценотичну та фітогеографічну характеристики з картами поширення низки таксонів, накреслено основні етапи формування бріофлори.

Л.Я. Партика долучилася також і до вивчення мохоподібних Українського Полісся. В період 1972–1973 рр. вона брала участь у виконанні комплексної теми з дослідження рослинності та флори Поліського заповідника, яку очолив Л.С. Балашов. У результаті цієї роботи нею були опубліковані дві статті про мохоподібні заповідника, а також бріологічні розділи у відповідних монографіях (Партыка, 1986; Партика та ін., 2013). В 1981–1982 рр. дослідниця брала участь в експедиціях Т.Л. Андрієнко на Полісся, при цьому досліджувала мохи проєктованих тоді Мезинського, Дніпровського національних парків та заказника "Нечимне". У співавторстві з Г.Ф. Бачуриною були написані узагальнюючі статті про рідкісні види і таксономічну структуру бріофлори регіону, де для Українського Полісся загалом вказується 368 видів мохоподібних, короткий визначник "Печіночники і мохи України та суміжних територій" та стаття про бріологічний гербарій Інституту ботаніки ім. М.Г. Холодного АН УРСР. Л.Я. Партика була упорядником і фактично співавтором четвертого випуску "Флори мохів України", який не встигли завершити Г.Ф. Бачурина та В.М. Мельничук.

Лариса Яківна багато років плідно співпрацювала з іншими українськими бріологами – К.О. Уличною і М.Ф. Бойком. Так, зокрема, у співавторстві з К.О. Уличною була написана стаття про арктоальпійський елемент бріофлори Карпат, види роду *Rhodobryum* (Schimp.) Limpr., рідкісні види бріофлори України та необхідність їхньої охорони. Ця стаття пізніше лягла в основу бріологічної частини другого та третього видань Червоної книги України. Разом із М.Ф. Бойком опубліковані статті про мохоподібні заповідника "Асканія-Нова", Українського степового заповідника, бріофлору присиваських степів.

Л.Я. Партика охоче брала участь в експедиціях, далеких відрядженнях, з яких завжди привозила зразки мохів для поповнення інститутського гербарію чи нову бріологічну літературу. Вона побувала в Болгарії, Польщі, Грузії, Таджикистані, Західному Сибіру, на Кольському півострові, неодноразово відвідувала Ботанічний інститут ім. В.Л. Комарова АН СРСР. З числа її колишніх колег бріологів, з якими вона співпрацювала, можна назвати К. Карчмажа, У.К. Маматкулова, Б. Бобораджабова, Г.Ф. Риковського, Р.М. Шлякова, О.М. Афоніну, В.Я. Черданцеву та інших.

Лариса Яківна поєднувала спеціальні знання із загальною ботанічною ерудицією, вміла і бажала передавати їх учням та послідовникам. Вона була опонентом на захистах докторських і кандидатських дисертацій, написала багато відгуків на реферати дисертаційних робіт, рецензій на статті та книги, була консультантом з питань флористичного та фітогеографічного вивчення мохоподібних України, зокрема її гірських регіонів.

Л.Я. Партика брала активну участь у науковому та громадському житті Інституту ботаніки ім. М.Г. Холодного НАН України. Протягом багатьох років вона була проформом відділу, членом профкому, вченим секретарем сектору нижчих рослин Інституту та секретарем бюро товариства "Знання". Вона була нагороджена медалями "До 1500-річчя м. Києва" та "Ветеран праці".

Лариса Яківна була доброю, привітною, доброзичливою людиною, яка завжди була рада чимось допомогти, щось порадити кожному, хто звертався до неї за підтримкою. Любила спілкуватися з друзями, запросити до себе додому, пригостити смачними стравами власного приготування, подарувати власноруч зроблені вироби – такі як квіти, прикраси, серветки тощо. Разом із колегами по роботі часто відвідувала різні виставки, музеї, театральні вистави. Проте основним її захопленням були книги, вона багато читала, зокрема останніми роками після виходу на пенсію.

Нині українська ботанічна спільнота щиро сумує від непоправної втрати та глибоко співчуває рідним і друзям Лариси Яківни. Відомий український бріолог Л.Я. Партика назавжди залишиться в нашій пам'яті та серцях, а її наукова спадщина буде гідно використовуватися наступними поколіннями.

Перелік основних публікацій Л.Я. Партики¹

- Зеров Д.К., Партика Л.Я. 1975. *Мохоподібні Українських Карпат*. Київ: Наукова думка, 231 с.
- Бачурина А.Ф., Партыка Л.Я. *Печеночники и мхи Украины и смежных территорий*. Киев: Наукова думка, 1979, 204 с.
- Партика Л.Я. 1986. *Apoetangium handelii* Schiffn. – новий для бріофлори Європи вид моху. *Український ботанічний журнал*, 43(2): 66–67.
- Партыка Л.Я. Бріофлора. Мохообразные. В кн.: *Полесский государственный заповедник. Растительный мир*. Киев: Наукова думка, 1986, с. 34–41, с. 153–162.

- Бойко М.Ф., Партика Л.Я. 1998. Бріофлора. В кн.: *Український природний степовий заповідник. Рослинний світ*. Київ: Фітосоціоцентр, с. 51–59, с. 248–250.
- Партика Л.Я., Бойко М.Ф., Вірченко В.М., Болух В.О., Миронюк Є.А. Бібліографія кївської школи українських бріологів. *Ботанічна бібліографія України*. Т. 4, вип. 1. Київ: Фітосоціоцентр, 1998, 20 с.
- Партыка Л.Я. 2005. *Бріофлора Крима*. Киев: Фитосоциоцентр, 170 с.
- Партика Л.Я., Вірченко В.М., Орлов О.О. 2013. Мохоподібні Поліського природного заповідника. В кн.: *Фіторізноманіття Поліського природного заповідника: водорості, мохоподібні, судинні рослини*. Київ: ТОВ "НВП Інтерсервіс", с. 97–127.

¹ Повний список публікацій Л.Я. Партики за період 1964–1996 рр. поданий в першому випуску "Ботанічної бібліографії України" (Партика та ін., 1998)

С.Я. КОНДРАТЮК, М.Ф. БОЙКО,
В.В. ПРОТОПОПОВА, В.М. ВІРЧЕНКО,
С.В. ГАПОН, С.О. НИПОРКО